

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect în anul 2023 „Sporirea valorii patrimoniului arhitectural din Republica Moldova”

Cercetările efectuate în cadrul proiectului posedă un caracter interdisciplinar. Convențional rezultatele căpătate pot fi grupate pe trei direcții: tehnico-inginerească, economico-managerială și juridică.

Cercetarea problematicii patrimoniului național construit prin abordarea TEHNICO-INGINEREASCĂ s-a soldat cu: Recomandarea aplicării metodei de evaluare nedistructivă a zidăriei clădirilor istorice: metoda indicelui de calitate a zidăriei (ICZ); Recomandarea modificării conceptului de conservare a patrimoniului arhitectural în condițiile de dezvoltare urbană a localităților; completarea bazei de date (cu 43 obiective) privind starea fizică a patrimoniului construit amplasat în or. Chișinău cu informații descriptive și fotografice; propunerea, prin exemplificare, a dezvoltării potențialului designului interior în vederea promovării patrimoniului național construit.

Cercetarea problematicii patrimoniului național construit prin abordarea ECONOMICO-MANAGERIALĂ s-a soldat cu elaborarea a două trasee turistice pietonale prin nucleul istoric al capitalei cu genericul „*Istorie, cultură, arhitectură clasică și modernă*”. Complementar au fost elaborate fișele tehnice a rutelor propuse. Pentru simplificarea accesului turiștilor potențiali la informația necesară, a fost elaborată pagina web cu acces liber, inclusiv la harta interactivă a localizării obiectivelor turistice incluse în itinerariu <https://sites.google.com/view/itinerar-pietonal-patrimoni/pagina-de-pornire>.

Au fost elaborate: metodologia de evaluare a patrimoniului construit care se află în stare funcțională indiferent de gradul de uzură fizică și demonstrarea aplicabilității practice a acesteia; Ghidul de estimare a valorii prejudiciului patrimonial cauzat de reducerea duratei de iluminare naturală a construcțiilor rezidențiale. A fost argumentată teoretico-practic modalitatea de estimare a valorii itinerarelor turistice în condițiile Republicii Moldova.

Cercetarea problematicii patrimoniului național construit prin abordarea JURIDICĂ s-a soldat cu *propuneri de ajustare, concretizare a prevederilor legislative*: includerea principiilor fundamentale în cadrul legislativ autohton privind sistemul de protecție a patrimoniului cultural imobil; în legislația privind ocrotirea monumentelor din Republica Moldova, se propune introducerea clasificării monumentelor care ar fi benefică pentru specializarea instituțiilor și atribuțiilor acestora; crearea de mecanisme clare de implementare a procedurii de inventariere și clasare ca modalități de protecție a monumentelor; a sincroniza și concretiza prevederile cu privire la intervențiile asupra monumentelor fiind prevăzute și sancțiuni pentru încălcarea acestora; includerea în lege a atribuțiilor organelor investite cu funcție de ocrotire și gestionare a monumentelor în mod desfășurat; se recomandă includerea în Legea menționată a procedurii de exercitare a dreptului de preemțiune (inclusiv condiții și termeni).

A fost realizată analiza comparativă a *instituțiilor din domeniul protecției* monumentelor culturale prin prisma analizei legilor privind protejarea monumentelor în Republica Moldova, România și Ucraina, fiind identificate asemănările și deosebirile la diferite nivele de administrare. În procesul de analiză a legislației naționale a fost scoasă în evidență noțiunea „organ de stat” care nu este concretizat și crează posibilitate de interpretare subiectivă. În urma analizei comparative a *contravențiilor împotriva patrimoniului cultural și istoric* din perspectiva legislației Republicii Moldova, României și Federației Ruse, pe lângă asemănări de principiu există și diferențe considerabile. Concluziile formulate în urma analizei comparative permit dezvoltarea bazei teoretico-practice de dezvoltare și ajustare a legislației naționale.

The research conducted in the project is interdisciplinary. The results can be categorised into three areas: technical-engineering, economic-managerial, and legal.

Research on national built heritage using an ENGINEERING-TECHNICAL approach resulted in several recommendations. Firstly, it was recommended to apply the method of non-destructive evaluation of the masonry of historical buildings, specifically the masonry quality index method (MQI). Secondly, it was recommended to change the concept of conservation of architectural heritage under the conditions of urban development of localities. Finally, the research team completed a database of 43 goals on the physical condition of the built heritage located in the city of Chisinau with descriptive and photographic information; proposing, by example, the development of the potential of interior design to promote the national built heritage.

The study of the national built heritage using an ECONOMIC-MANAGEMENT approach led to the creation of two pedestrian tourist routes through the historical centre of the capital. The routes are titled '*History, Culture, Classical and Modern Architecture*'. Additionally, technical sheets for the proposed routes were developed. To make it easier for potential tourists to access necessary information, we have created a free web page that includes an interactive map of the itinerary's tourist destinations: <https://sites.google.com/view/itinerar-pietonal-patrimoniu/pagina-de-pornire>

The methodology for valuing-built heritage in a functional state, regardless of the degree of physical wear and tear, and demonstrating its practical applicability has been developed. Guidelines have been provided to estimate the value of heritage damage caused by the reduction in daylight duration in residential buildings. The text also includes theoretical and practical arguments on how to estimate the value of tourist itineraries in the Republic of Moldova.

The research on the issue of national heritage preservation through LEGAL means has resulted in *proposals for adjusting and concretizing legislative provisions*. The proposal for legislation on monument protection in the Republic of Moldova includes the introduction of a monument classification system. This would aid in the specialisation of institutions and their respective tasks. Additionally, clear mechanisms for the implementation of the inventory and classification procedure are suggested as ways of protecting monuments. It is important to ensure that fundamental principles are included in the national legislative framework on the system of protection of immovable cultural heritage. The purpose of this provision is to synchronise and specify interventions on monuments and to provide sanctions for their violation. The law should include the powers of the bodies entrusted with the protection and management of monuments on an ongoing basis. It is also recommended to include the procedure for exercising the right of pre-emption, including conditions and terms.

A comparative analysis was conducted on *the institutions responsible for protecting* cultural monuments in the Republic of Moldova, Romania, and Ukraine. The analysis focused on the laws that govern monument protection and identified similarities and differences in administration at various levels. During the analysis of national legislation, the term "state body" was identified as vague and subject to subjective interpretation. After conducting a comparative analysis of *offences against cultural and historical heritage* in the Republic of Moldova, Romania, and the Russian Federation, it is evident that there are similarities and significant differences in their respective laws. The conclusions drawn from this analysis can serve as a theoretical and practical basis for the development and adjustment of national legislation.